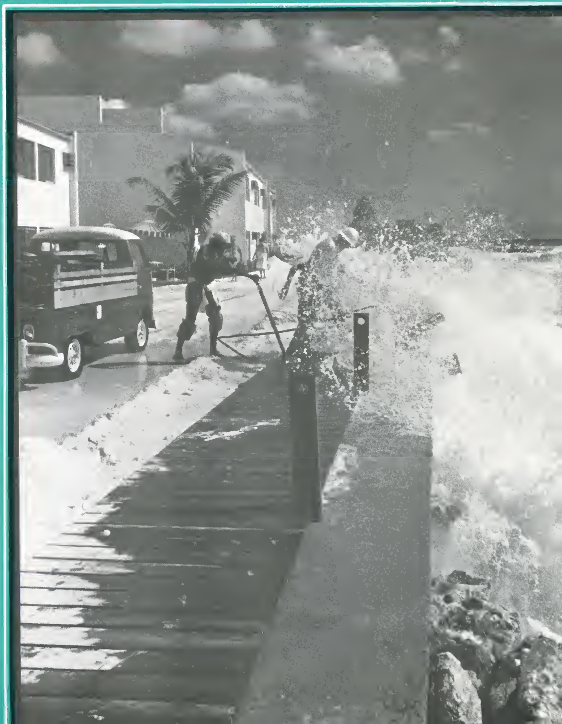
AÑA 9 - 1978

2

skol & komunidat

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA SIMAR

VOORPLAAT (Hotel Tamarijn)
Rafaël Estrada: "Mester tin research, algo ku kasi no tin na

AÑA 9 - NO. 2
1978

skol i komunidat

sindikato di maestronan di aruba

redaktie

j. jutten, j. j. coutinho, r. r. kelly, a. vrolijk en m. winklaar

redaktie-adres: paradera 82

bank: a.b.n., banknr. v. 62583 t.n.v. "vorm"

layout: r. de graaff

fotografie: r. de graaff

drukkerij: v.a.d.

abonnementen:
Ned. Antillen NAf. 12,50 p. jr.
Nederland NAf. 16,— p. jr.
Overige landen NAf. 17,— p. jr.

simar

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA
zuidstraat 11, oranjestad,
p.o.b. 582, o'stad,
tel. 4219

BESTUUR

sekretaresse kantoor: mevr. f. alexander

vergaderplaats: zuidstraat 11
tel. 4219; simar-leden die hier willen vergaderen kunnen de sleutel op het kantoor afhalen.

banken:
banco popular antiliano v-224-1
algemene bank nederland v-62503

nieuwe leden:
kunnen iedere dag opgegeven worden op het kantoor, zuidstraat 11

Aruba Beach Club

entrevista ku RAFAËL ESTRADA

Sr. Rafaël Estrada aktualmente ta marketing-director na Aruba Beach Club. E ta un persona ku a espesialisa su mes den e ramo di turismo i a traha varios aña ku gobierno i awor e ta den e empresa priva.
Tambe señor Estrada a okupa puestonan den e sektor di turismo na Venezuela. Nos ta wak anto ku sr. Estrada tabatin un karera bastante varia i dor di esei mes e tin un bon bista riba turismo i e trafiko di turismo i motibonan sufisiente pa a bin na remarka pa nos entrevista. E entrevista mes a tuma lugar na Aruba Beach Club den su ofisina.

Skol i Kom.: Bo por a duna nos un bista riba of un analisashon di e situashon aktual di turismo?
Sr. Estrada: Esaki ta un pregunta un tiki komplika, pasobra awor bo ta mirando den turismo varios "stromingnan". En general a bini un saturashon den e turismo for di Estados Unidos, spesialmente for di New York. E saturashon ta nifika ku el a yega na su punto maximo. Lo no por bai spera for di New York mas turista ku ta biniendo awor aki kaba, pasobra tin hopi kompetensia.
Di otro partinan di Estados Unidos tin un desaroyo sano; p.e. e aña aki nos a kuminsa traha ku un tour-operator di Chicago, ku a habri un merkado nobo na Merka, algo ku nos no tabatin.
E resultado ta palpable, ya ku nan ta sakando tur siman un charter grandi for di Chicago i tambe Mid-West ta luganan ku no tin saturashon. Na Merka tin hopi lugar ku nos no a promove, nos no a merkadea ainda, i ku tin hopi probabilidat ainda. Mayormente e turismo ta bini for di New York. Mas o menos 60 a 70% di e trafiko di turismo ta bini for di New York. E "gateway" di Merka ta New York, e otro ta Miami. For di Mid-West ta ku charter so ta traha.
Skol i Kom.: Dikon e merkado di New York ta satura?
Sr. Estrada: Tin varios faktornan. Un di nan ta e ABC-charternan ku ta wordu organisa for di New York pa Europa. Europa den off-season a kausa un sla duro pa e area di Ca-

Traha ku gobierno den e sirkunstansianan aktual ta frustrante

ENTREVISTA KU RAFAËL ESTRADA
FOTO'S RINUS DE GRAAFF

En general a bini un saturashon spesialmente for di New York.

ribe den su totalidat. E preisnan pa Europa ta sumamente barata i den e area di Caribe loke ta konserni distansia, Aruba ta esun di mas lew. Dor di esaki e tin e desventaha mas grandi, ya ku tur e otro islanan tin tarifanan mas abow den Caribe. E preisnan den Caribe ta hopi halto. Dor di e kultura i historia tin lasonan mas fuerte ku Europa i e hendenan ta inklina e ora pa bai Europa. I Europa ta ofrese mucho mas ku Caribe. Hopi hende ku tabata bin Aruba, awor ta bai Europa, pasobra esei ta mas barata pa bai.

Aruba su turismo a wordu desaroyo dor di "repeat-visitors". Hopi hende tabata gusta Aruba pa su trankilidat, su kordialidat, pa su honestidat. (Awendia esei no ta e kaso mas di e tanto ei, Red.). Pero awendia bo ta haya hende ku tin otro smak i kla.

Tin hopi hende na New York ku ta probecha awor pa bai Europa pa un preis mas barata. Den enkuestanan teni na New York e hendenan ta pensa ku e liñanan aerea lo no por mantene e tarifanan abow aki i ta pensa: "Now or never". Esaki ta un trend den e mundo turistiko ku mi ta kere ku lo keda. Tur hende lo benefisia, pasobra e tarifanan awor aki ta hopi halto i nan lo mester baha.

Skol i Kom.: Dikon nan por ofrese tarifanan asina abow pa Europa.

Sr. Estrada: Tin un trafiko enorme entre Europa i e kontinente amerikano i dor di esaki ta mas fasil pa haya tarifanan mas abow p.e. e ruta Norteatlantico semper tabata un ruta hopi lukrativo. Ta kasi inkreibel ku un viahe ida i vuelta New York-Londen por ta $190.

Esun mas barata New York-Aruba ta $218.

Esaki ta puro konkurensia i esei ta hasi Europa mas atraktivo ainda.

Skol i Kom.: New York semper lo keda importante?

Sr. Estrada: New York semper lo keda importante komo gateway pa Aruba. New York tin winter. Pero tambe tin otro lugarnan den U.S. ku nos no a hasi "promotion" aden i ku lo mester yena e "gap". Esaki lo mester hasinan ku charter.

Skol i Kom.: Pa awor aki, si tur kos keda normal, bo ta kere ku e fluho di turismo lo no baha?

Sr. Estrada: Si tur kos keda normal e no ta supone di baha. Nos por mira e ultimo añanan un inkremento den turismo. Den aña 1977 tabatin un inkremento di solamente 3.2% (sifranan saka for di e marketing plan di Aruba Beach Club).

Skol i Kom.: Tabatin un aumento bastante bon den e añanan prome ku 1977. Pero si nos bisa ku a bin mas kamber aserka i e aumento ta asina chikito esaki no ta duna di pensa?

Sr. Estrada: Aña pasa Aruba Beach Club a bin aserka ku 131 kamber. Concord a habri te na December, esei no a influensia. Pero Aruba Beach Club mes ta mita aña el a habri i si nos tuma na konsiderashon ku ta solamente 131 kamber a bin aserka i kuminsando na mita aña, anto ta duna di pensa ku kosnan ta kambiando i ku mester bai traha mas profesional. E impresion general ta ku Aruba a "outprice" su mes. E preisnan di e hotelnan ta sumamente, sumamente halto (Skol i Kom.: ta hospital so por kompeti ku nan) mas tanto ainda den "high-season". Den "off-season" e preisnan ta rasonabel, pero tog ta halto kompara ku otro islanan di Caribe i Venezuela, Colombia, Costa Rica i Centro-America kaminda e tarifanan ta mucho mas abow.

Promoshon di turismo

E promoshon di turismo na Aruba ta laga hopi di desea. Mi mes tabata envolvi den e "zogenaamde" reorganisashon di turismo. E idea ta existi serka gobierno tambe ku mester bin kambio den e direkshon di turismo, pero te ainda nada no a wordu hasi.

Skol i Kom.: Ultimamente a tende hopi kritika tokante e turismo. Ku e ta bahando, ku mester bai planifika, ku mester bai traha mas profesional. Pero tin algo konkreto te awor aki?

Sr. Estrada: Nada nada konkreto a wordu hasi. Turismo ta un team-work i no un one-man-show. Turismo ta depende di hopi faktornan ku bo no por domina, ku bo no por manipula i esei ta hasi ku mester bin mas koperashon entre gobierno, hotelnan. liñanan aereo. Mester bin un plan mas konhunto. Manera Hotel Association ta un di e asosashonnan mas uni, pero tog bo ta wak ku e hotelnan individual ta siginan mes un kaminda. Nan no ta kordina e esfuersonan ainda manera debe ser. Pa kordina e trabow di promoshon, gobierno mester hunga un papel mucho mas grandi.

Skol i Kom.: E no ta wordu hasi te ainda?

Sr. Estrada: Ta wordu trata, pero ainda kada ken ta bai nan kaminda. Tin algun hotel ku ta mira merkado den Latino America. Otronan no ta kere. Den pasado p.e. Holiday Inn i otronan tabata traha riba merkado venezolano hopi prome ku gobierno.

Gobierno

Awor aki tin un preokupashon den tur sektor ku ta den turismo, i esun mas grandi ta serka e hotelnan. Gobierno tambe a expresa nan preokupashon i nan a bisa ku nan lo drecha e situashon, pero tog nos no a wak mucho kos.

Skol i Kom.: Si bin un planifikashon, esaki lo no ta mucho lat of tin tempo ainda?

Sr. Estrada: E situashon ta difisil awor. Konkurensia ta grandi. Ku tin un preokupashon ta un bon sintoma. Pero e no mester keda na preokupashon so. Mester bin un plan di akshon, pa konhuntamente "pak aan" e turismo. Buska merkadonan nobo. No laga e hotelnan individual buska. Gobierno i hotelnan i komersio mester bai desaroya merkado nobo. Esaki ta kosta plaka i esfuerso i bo ta logra mucho mas si bo bai den un blok ku si bo bai bo so.

Skol i Kom.: Ta ser bisa ku Gobierno ta gasta poko plaka den turismo, mientras ku e ingreso ku ta bin di turismo ta hopi.

Sr. Estrada: Gobierno mester gasta mas plaka. E porsentahe ku gobierno ta gasta ta hopi poko kompara ku loke turismo ta produsi. Segun enkuestanan teni a keda demostra ku Aruba no por sin turismo. Kasi 70% di e poblashon di Aruba ta depende di turismo. Si algo bai malo ku turismo ta henter e isla ta sufri i esei nos mester trata di evita. Esaki ta posibel ku un bon organisashon.

Toeristenbureau

Toeristenbureau no ta malo, pero e sistema ta malo. E personanan eiden no tin e forma pa desaroya nan mes. Mester bin kambio den e departamento di turismo. Mester bin un kambio. Un kambio kaminda bo por maneha e turismo dor di profesionalnan, kaminda bo ta envolvi tur esunnan ku ta envolvi den turismo.

Skol i Kom.: Hopi biaha e desaroyonan ta

wordu obstakulisa dor di gobierno mes, pasobra ta tin diferente hende ku a traha pa gobierno (e.o. sr. Estrada mes) i despues di tempo a aleha nan mes for di e trabow ei.

Sr. Estrada: Traha ku gobierno den e sirkunstansianan aktual ta frustante. Hopi biaha Toeristenbureau no por hasi nada. Tin sierto desishonnan ku mester wordu tuma, pero ku no ta wordu tuma. Bo no por tuma Toeristenbureau na malo, pero e b.c. si. E sistema di traha mes no ta bon. Tin hopi burokrasia. Mester mas libertad pa traha. Mester un organisashon ku por tuma desishon. Si e ta malo ta evalué i korigié. Na Toeristenbureau esei no ta posibel. Un tempo Toeristenbureau por a funshona, pero awendia si bo mira e importansia ku turismo tin pa Aruba, e no ta debidamente ekipa pa duna direkshon na un industria asina importante.

Skol i Kom.: Nos ta kere ku Toeristenbureau no a evolushona, no a avansa ku e desaroyo di turismo i a keda hopi atras loke ta konserni su funshon. Esei ta algo tristo mes. Nos ta kere ku na Aruba hopi hende ta puntra nan mes kiko ta e tarea di Toeristenbureau, kiko nan ta hasi?

Sr. Estrada: Nan tin un tarea, pero e por ta mucho mas amplio. Nan ta hopi limita den nan akshonnan. Nan mester ta mucho mas agresivo. Nan mester ta konstantemente ta buskando merkadonan nobo. Pasobra bo no por depende riba un merkado so. Imaginabo si Carter pidi e merikanonan pa keda kas of hasi biahamento pa exterior difisil i apela e poblashon pa biaha den e teritorio mes. Kiko lo pasa e ora? Pesei no ta imposibel pa keda konfia riba un merkado, pero konstantemente mester ta buskando mas. Hasta awor ku e tarifanan ta mas barata for di Europa por probecha i atrae e turismo for di Europa. Pero ya . . . e toeristenbureau manera e ta awor aki no ta pas mas dor di e "boom" di turismo ku tabatin i e profeshonalismo ku turismo ta exigi awor aki.

E raport di turismo

Skol i Kom.: Ke hubo di e raport di turismo?

Sr. Estrada: Nos a skirbi un raport di reorganisashon. El a wordu diskuti den algun korant, pero nada mas. (Por ta ku el a somenta den e "bekende lade", red.).

Skol i Kom.: Turismo ta un industria sensitivo. Na Aruba hopi hende ta depende riba turismo. Bo no ta haya esei algo peligroso, den e sentido ku si turismo kai, nos pueblo tambe lo kai ekonomikamente?

Sr. Estrada: Turismo ta sensitivo (gevoelig) meskos ku kualkier otro industria. Einan bo ta mira ku ta mas importante ainda pa tin un organisashon profeshonal ku por maneha i planifiká turismo. Mester bini un ofisina kompletamente otro. Mester tin research, algo ku kasi no tin na Aruba. Research ta hasi posibel ku konstantemente bo ta na haltura di movimientonan i kambionan den e mundo di turismo. I e ora kualkier kos bo por tuma pasonan. Pero . . . awor aki esei no ta e kaso. Mester bin un organisashon ku tin representashon di tur e sektornan ku ta depende di turismo. E por ta un industria autonomo, un n.v. por ehempel, ku partisipashon di gobierno.

Skol i Kom.: Ultimamente gobierno a hinka of gasta hopi plaka den otro industria (agrikultura). Esei no ta poko ilogiko?

Sr. Estrada: Gobierno ta e instansia ku tin

Turistanan, haciendo compras den caya principal di Oranjestad.

mayor interes den turismo, pasobra turismo a sigi su desaroyo mientras ku otro proyektonan a frakasa. Hustamente ta pesei ku ta ilogiko e aktuashon di gobierno pa/ku turismo. Ta obvio ku otro sektornan lo no por bai sigi hasi e trabow ku gobierno ta supone di hasi. *Gobierno mester tin turismo mas na pecho, pasobra si algo bai malo ku turismo ta hopi hende ta keda sin pan.* Ta un responsabilidat di gobierno pa wak ku esaki lo kontinua bon.

Konstrukshon di hotel

Skol i Kom.: Bo ta kere ku den futuro gobierno mester bai konsentra mas riba konstrukshon di hotelnan mas chikito?

Sr. Estrada: Bo ta mira mas i mas ku e hendenan ta interesa mas den hotelnan first-class, pero mas barata. Mi ta kere tin un nesesidat pa/ku e hotelnan aki. Si nan bini nan mester wordu konstrui mas disparsí. Asina bo por desaroyo otro partinan di Aruba tambe. Na San Nicolas por promove sierto hotelnan den e areanan di Baby Beach. Esaki lo trese un aserkamiento entre San Nicolas i otro areanan.

Skol i Kom.: No mester bini mas hotelnan grandi anto?

Sr. Estrada: Aña pasa tabatin un inkremento di solamente 3% i e aña aki ku e kantidat di kambernan di Concord, mester bini por lo pronto un stop na konstrukshon di hotelnan i laga e hotelnan nobo konsolidá nan posishon i gana nan merkado promé. E ora ei por sigi ku desaroyo di hotelnan. Den "season" semper tin un falta na kamber, pero e problema ta "off-season". Mi no ta mira awor aki ku mester bin mas hotel aserka. Loke mester awor aki ta un "marketing" hopi mas agresivo. Mester bin esfuersonan di tur banda. Mester un union fuerte pa garantisa ku e "off-season" tambe ta bon. *I e ora bo tin garantia pa "off-season" e ora bo por kuminsa bai expande kambernan, wardando "high-season".* Esaki ta algo logiko. Sino no ta responsabel ni sano pa tin un hotel ku durante e lunanan di "high-season" ta ful i ta mira un "off-season" ku hopi poko okupashon.

Skol i Kom.: Esei kier men ku bo no ta pro pa Playboy bini of Arashi?

Sr. Estrada: Temporariamente. Nan mester wanta esakinan un tiki, te ora ku bin un miho set-up. Sino bo ta "ondermijn", bo ta perhudika e otro hotelnan. Bo ta perhudika e servisio. Mester tin hendenan kapasita i sufisiente pa traha na e hotelnan. Esei Aruba Beach Club a experimenta tambe. Tin sufisiente den kantidat, pero e kalidat tambe ta konta.

Mester bin entrenamiento. Si e Hotelvakschool bini, esaki ta un ayudo grandi i esei mester wordu planea. Planifikashon; esei ta e palabra klave. Esei ta loke falta.

Hendenan lokal i puestonan halto

Skol i Kom.: Na aña 1958 nan a habri e prome hotel grandi na Aruba, Aruba Caribbean Hotel. Bo no ta haña un poko straño ku ki ora ku bin un hotel of mester di un persona pa okupa un pues to halto, konstantemente mester bini hende di afo? Nos ta pensa riba koki, managers etc. Despues di un desaroyo di hotel di 20 aña, keto bai bo ta haya den e puestonan halto stranheronan. Kiko ta e motibonan? Ken tin falta? Kiko por wordu hasi?

Den pasado Holiday Inn tabata traha riba merkade Venezolana.

Sr. Estrada: Esaki ta falta di gobierno. Mi ta kere ku gobierno di dia ku nan a skohe pa turismo komo industria, nan mester a regule tambe. Nan mester a proteha e balornan lokal, pasobra definitivamente tin balornan lokal den turismo. Tin balornan lokal ku un experiensia inkreibel ku hopi di e hotelnan i hotelmanagement na Aruba no tin. Ami ta haya ku gobierno mester apoya i proteha e hendenan lokal. Sigur e hendenan ku ta bai of a bai studia afo.

Hopi di e hendenan ku a bai studia afo Hotelerie a bin bek i a frustia ya ku nan no a haya chens pa krese i desaroya nan konosimento (Nos ta pensa riba Onno van Romondt, Paris i un kantidat di otro mas, red.). Akinan gobierno mester hunga un papel mucho mas importante pa proteha nos hendenan lokal. Naturalmente hendenan ku tin estudio, pa bo no haya situashonnan ku bo ta haya den gobierno, kaminda tin "politieke benoemingen" di hendenan ku no tin e kapasidat i estudio pa okupa sierto puestonan. Pero den e kaso di e puestonan gerensial, tin mucho poko Arubiano of Antiyano den e puestonan ei.

Skol i Kom.: Si nos tin hendenan lokal okupando un of otro puesto halto, esei ta sali for di e propio inisiativa di e hotelnan. I no ku gobierno tin algo di hasi ku esaki. Na Venezuela por ehempel ora den kualkier ramo di trabow tin un stranhero, esaki mester dentro di sierto termino instrui e Venezolano pa esei bin okupa su puesto i eherse e trabow manera debe ser. Bo no ta kere ku na Aruba nos por tuma les for di e ehempel aki?

Sr. Estrada: Esei ta algo logiko i esei nan mester implemente na Aruba tambe. (Gobernantenan, boso no ta kere ku ta bira tempo pa hasi esei, red.).

Aruba ta karisimo

Skol i Kom.: Kiko bo ta haya di e fantasma di Cuba?

Sr. Estrada: Esei no ta un problema.

Mi ta kere ku na Cuba hopi hende ta bai pa kuriosidat i ta sumamente difisil pa e alkansa e luga ku e tabata tuma prome aya. (Esei ta berdat. Nunka mas lo no por existi un turismo na Cuba basa riba hamber, miseria, explotashon, diskriminashon, debe degenerashon i prostitushon di e pueblo di Cuba. Si e turismo bin halto mes i lo ta un turismo sano, red.).

Skol i Kom.: Ora turismo bai ta difisil pa e lanta?

Sr. Estrada: Ora turismo kai ta difisil pa e lanta kabes i ora e lanta kabes mes, ta dura hopi aña prome ku esaki sosode. Na Korsow mes nos ta wak ku turismo ta bin halto. Despues di 30 di mei 1969 a tarda kasi 9 aña, hasiendo hopi gasto mes, gastando plaka inkreiblemente hopi, pa nan por a trese kambio bek. Puerto Rico a pasa dor di un temporada fenomenal, pero nan a bai abusa di e preisnan. Nan a abusa di e turismo. Esei a hasi ku hopi hotel a sera i ta sera.

Esei ta peliger ku nos tin akinan tambe. I mi no ta haya ku nos mester subi e preisnan mas. *Aruba ta karisimo, Aruba ta karisimo.* Aruba ta un di e islanan mas karo den Caribe, talves den mundo mes e ta mas karo.

Skol i Kom.: Esei kier men anto ku si no turismo kai.

Sr. Estrada: Ta difisil pa bo "build" e "up" bek.

Skol i Kom.: Bo ta mira ku tin un peliger aki na Aruba?

Sr. Estrada: (ku hopi enfasis) *SI, tin un peliger, definitivamente tin un peliger aki na Aruba.*

Skol i Kom.: Kuanto tempo bo ta duna gobierno pa kuminsa planifika, kuminsa traha berdaderamente den direkshon di turismo, prome ku nos bai atras of kai?

Sr. Estrada: Den e tempo turbulentonan aki bo ta haya un aserkamiento pero esei no ta sufisiente. Mester bin un total-approach di e problema di tur parti envolvi.

Skol i Kom.: Bo ta kere ku nos por drei un aña mas sin hasi nada, pensando ku automatikamente tur kos lo bai bon?

Sr. Estrada: Hopi esfuerso ta wordu hasi dor i hotelnan mes. Tin hopi interesnan ekonomiko ku kier pa e bai bon. Liñanan aerea, tour-operators, wholesalers, agensianan di biahe ets. Asina tin sierto kosnan ku ta wordu hasi, bo por bisa ku tin un sistema ku no ta permiti pa e derumba totalmente. Si ta-

batin un interes general lo ta mas miho. Gobierno mes ta e instansia ku a demostra masha poko mes di loke nan a bisa ku nan tin.
Skol i Kom.: Papiando di total-approach. Pero a wordu traha kaba riba un plan di reorganisashon?
Sr. Estrada: Si e plan tei, pero e mester wordu implementa unikamente. Gobierno mester tuma e inisiativa i e responsabilidat pa hasie.
Skol i Kom.: Nos por bisa ku di parti di turismo gobierno ta un poko "laks" anto?
Gobierno ta bisa ku nan ta preokupa. Pero konkretamente bo por bisa ku boso no ta wak nada nada nada?
Sr. Estrada: (Despues di a pensa un rato) Boso mes a bisa. Mi no sa kon esaki ta posibel. Mi no ta komprende dikon nan no ta realisa e importansia di e industria. Mi no sa... mi no sa!

Edukashon i turismo

Na Aruba kasi no ta wordu hasi nada loke ta edukashon i preparashon riba tereno turistiko. No tin training-on-the-job, no tin training mes. Kiko bosonan mes ku ta traha na skol ta hasi riba tereno turistiko?
Skol i Kom.: Nada. Solamente ku e T di ETAO ta para pa TOERISME.
Sr. Estrada: Pero en realidat e ETAO no ta kontene nada tokante turismo. No tin vakkenpakket Toerisme, no tin un vak Turismo i asina bo por sigi.
Skol i Kom.: Di enseñansa den direkshon di turismo boso no ta ripara nada anto!
Sr. Estrada: No. Nos si tin un instituto spesialmente pa edukashon den turismo, e yama International Education Institute.
Skol i Kom.: Algo straño ta ku nos ta drif riba turismo i na ningun parti i den ningun forma na e skolnan bo ta haya algo dirihi riba turismo. Dirihi den e sentido ku ora e muchanan sali for di skol nan por funshona den e sektor di turismo. ETAO bo por bisa mester te, pero ya . . .
Sr. Estrada: Esei ta berdat. Mester t'asina ku ora e mucha kaba e skol e mester por bin tuma un puesto den e hotelnan of otro parti den e sektor di turismo. Bo ta biba di turismo, pero bo no ta hasi nada pa "safeguard" e turismo. Hustamente dor di esei lo bo por yega na un punto pa bai mas dilanti, pero si sigi asina ta patras so nos ta bai.

Mentalidat a kambia

Bo ta haya ku e mentalidat di e Rubiano a kambia?
Sr. Estrada: E Arubiano a kambia hopi. Nan aktitut tambe a kambia hopi, si.
Skol i Kom.: Kambio positivo of negativo?
Sr. Estrada: Den tur dos banda. E kordialidat ku bo tabata haya antes, bo no ta haye mucho mas.
Skol i Kom.: Nan a bira mas komersial?
Sr. Estrada: Si, tin biaha ni "smile" nan no ta "smile" mas. E mentalidat a kambia hopi. Einan tambe gobierno mester hunga un papel importante. Bo no por djis bisa e hendenan "smile" pa "smile". Mester bisa nan e importansia di turismo, e importansia di un turista. Bo no mester "buit" e turista "uit".
Esei ta tarea di programanan di motivashon ku no ta existi mes te ainda.

KOMENTARIO
TURISMO:
E GALIÑA KU WEBO DI ORO

Turismo den e ultimo 6 a 7 lunanan aki a bin masha hopi den publisidat, prinsipalmente despues di un repentino "drop" di e kantidat di bishitantenan loke ta konserni e aumento den persentahe.
Pero turismo ki ora ku wordu papia di dje e ta wordu mira for di tras di e bril di e hoteleronan. AHATA den e aña ku a pasa i den esun ku nos ta den awor ta mustra su mes sumamente preokupa ku e situashon di nos turismo. Nos ta di akuerdo ku tur hende, ku gran parti di nos poblashon ta depende di e "industria" aki. Nos sa ku hopi hende indirektamente tambe ta gana nan pan of parti di nan pan ku turismo. Ku mester wordu hasi algo of podiser masha hopi pa mantené nos turismo ariba su nivel, tambe nos ta di akuerdo kune. Pero loke si nos no *no* ta di akuerdo kuné ta e reproche ku e organisashonnan hotelero ta pretende di lansa ariba B.C.
Nan argumentonan ta ku gran parti di nos pueblo ta depende di turismo pesei gobierno mester invertí hopi mas plaka den promoshon di nos turismo. Ku Toeristenbureau mester wordu organisa i profesionalisa tambe nos ta di akuerdo. Pero e promer argumento no.
Si tabata asina ku e hotelnan aki tabata paga *winstbelasting* riba nan ingresonan anual, si tabata asina ku *casinonan* tambe tabata hasi meskos anto talves nos por a bai di akuerdo ku nan.
Pero kiko ta pasa aktualmente? E kadenanan hotelero ku ta stablese nan mes aki den edifisionan ku ni ta na mes a konstruí, ta haya 10 a 15 aña di *belastingvrij!* Esei kier men ku pa tur e tempo aki nan no tin nodo di paga belasting. Kiermen anto ku durante tur e añanan ku turismo ta bai bon i hotelnan ta pata-pata i casinonan ta yen di hende ta "gamble", belasting no tin nodo di wordu pagá riba e ganashinan aki. Mientras ku otro empresanan mas chikito aki na Aruba sí mester hasi esaki. (Pa no papia mes di ambtenarnan i obreronan for di kual delaster un

E galiña ku webo di oro.

sen chikito ku nan mester paga na belasting ta wordu kitá). Awor talves e hotelnan miembro di AHATA kier pretende ku loke nan ta gana aki ta net pa nan kubri nan gastonan? Nos no ta kere ku nan lo kier bin ku un "smoesje" asina inkreible.
I no lubida ku sr. Estrada mes a bisa ku e preisnan na Aruba ta demasiado halto.
E politika di e kadena hotelero aki ta visto; wak kiko ta pasando ku Sheraton. E añanan di "belasting-vrijdom" a kaba of ta kabando i ya no tin ningun interes mas di parti di e kompania pa sigi "run" e hotel, meskos a pasa tempo di Caribbean Hotel tambe, aunke ku esaki tog a mantene. Mañan ku un otro kompania kier bin ront Sheraton, e ta bolbe haya su añanan di belasting liber.
Ku esaki nos kier ilustrá ku e parti mas grandi di e bolo ku yama turismo, ta bai pa e kompanianan hotelero i e casinonan.
Nos ta di opinion ku mester bin un of otro areglo kaminda ku gobierno ta kita sierto porsentahe di e ganashinan di e hotelnan i casinonan i ta invirtié den e promoshon di turismo, hunto ku loke ya e hotelnan ta hinkando aden kaba. Nos sa ku esaki lo ta inaseptabel pa e hoteleronan, pasobra nan meta ta: saka mas tanto ganashi posibel! I ku nan ta preokupa ku nos turismo ta bayendo atras, no ta pasobra ku gran parti di nos pueblo ta gana nan pan ku e "industria" aki, i ta kore e risiko di perdé..Ku otro palabra no ta pa motibonan *humanitario* nan ta preokupá, sino pa motibonan *puramente i unikamente ekonomiko.* Nan ganashinan no ta sigi aumentá of nan ganashinan te hasta por baha! *Esei ta nan preokupashon!*

Protekshon

Nos ta kere ku gobierno mester hinka mas plaka si, pero pa laga hasi un estudio dor di expertonan pa mira kon nos por yega na protehá nos pueblo kontra e mal influensianan ku turismo ta trese kuné. No solamente kolonialismo a laga nos ta "zweef" den bashí sin un propio identidat, pero awor a bin aserka tambe e mal-influensianan ku turismo ta trese kuné.
Manera sr. Donk a bisa den e numero di januari di Skol i Komunidat: "pa atrae industrianan nos ta bende nos rikesanan natural (kiko nos tin? E beachnan? Eseinan nos a bende, red.) i nos ta sakrifiká (bende) nos herensia kultural. Turismo komo fuente ekonomiko a hasi e influensia di afó mas direkto (dollar, snackbar, kuminda) pero ela duna tambe na hopi trahador ku ta traha den e sektor turístiko un sierto aspirashon den bida i un sierto sistema di bida, manera; gasta plaka, sali kome afo den restaurant, materialismo (auto grandi, kas grandi ku yerba, red.), hunga plaka; ku otro palabra e bida komsumtivo di e merikano. Pa no papia mes di e motibonan di nos hubentud ku ta "trip" tur anochi den e hotelnan". Te asina lew sr. Donk, kende a ilustra bon loke nos kier men ku e mal-influensianan di turismo. Nos ta kere ku gobierno urgentemente mester laga hasi un estudio riba e *problema* aki, ku ounke ku e ta parse pa hopi hende insignifikante, ta un problema grandi pa e struktura di nos komunidat! Esaki ta *nos* preokupashon pa ku nos turismo i segun nos, ta e parti aki ta konserní nos mandatarionan ku tei pa sirbi e pueblo i no interesnan ekonomiko di poko kompania multinashonal! Aunke hopi biaha lo kontrario ta sosodé!

grawata

Si Juancho tabata un "dirty fox", Boy ta e "smiling werewolf".

MULTIPLE CHOICE
E manera mas fasil pa biaha i konose mundo na un e manera barata, hayando te hasta zakgeld aserka ta:
- o bira miembro di A.R.V.
- o traha na un kompania aerea
- o biaha komo stowaway
- o bira diputado, ministro of konsehero

Esun ku bo a yena mes ta esun korekto!

Janchi un tempo tabata kritika De Veer barbaramento. Janchi awor ta alaba De Veer. Tur hende tin nan preis, nandi . . .

BOY i CHARLES ATLAS
Bosonan sa mira e propaganda di Charles Atlas, ku ta mustra un mucha homber flako, swak i sin forsa i despues di a sigi un kurso por e eskrito a bira fuerte, duro i robusto, awel Boy ta meskos. Promer di a bira minister-president e tabata manera un lamchi, trankil, suave, apasible, amable, sonriente, despues di a sigi e kurso di minister-president el a bira manera un "werewolf" (hombre lobo), agresivo, hambriente, diktatorial i sarkastiko. Hende sa kambia no!

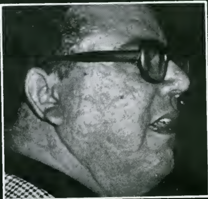
GRAWATA FILOSOFANDO
Poder ta un malesa ku ta afekta esun ku hayé. E ta bira siego pa realidat.

UNIDAT DI ANTIYAS
Tempo Juancho tabata minister-president e tabata kier union di Antiyas, pero nunka e no a bin Aruba.
Awor Boy Boroto ta minister-president. E tambe kier union di Antiyas. Te ainda e no a bin Aruba tampoko. Dios sa si e lo bini.
Karamba, esaki si ta un bon manera pa traha riba e union di Antiyas!

Hopi hende a puntra nos pakiko nos no a reakshona riba e "kritikanan" ku Promé a skirbi kontra e grawata ku e a haya biaha pasa. Wel, simplemente pasobra e redaktor en hefe lo no keda traha mucho mas i e imprenta lo bai fayit (pronostiko!).

Dokternan ta bai for di Aruba, pasobra e konsehero mediko di gobierno ta bruha tera. Ekspertonan di gobierno ta bai laga trabou, pasobra e konsehero general di bestuurscollege ta mete su mes tur parti. Aki poko tempo ta konsehero so nos tin pero no ta keda hende pa tuma konseho.

Un jurnalista a tende for warda di polis ku tabatatin un alarma di bom den kas di min. Leo Chance. Ora Chance a tende e notisia na radio e a ordena polis pa interogá e jurnalista. E prome pregunta di e polis tabata: "Min. Chance a manda puntra kon bini bo sa ku tabatatin un alarma di bom den su kas?"

Max Croes a delibera lunanan largo ku Venezuela riba "awanan teritorial" sin logra nada. Boy Rozendal a bai Venezuela i den dos tres dia tur kos tabata "gefiks". Por ta ku Boy a duna Venezuela loke Max no kier a duna? Ora nos mira e torennan ta bora petroli den lama paseit di Aruba nos lo sa!

Tur merdia nos ta tende un programa na radio. E tabata algo di komentario eksklusivo. Awor mi ta kere ku e yama "Propaganda eksklusivo" pasobra komentario riba topikonan mi no ta tende mucho.

Mayornan di muchanan di un skol a yega mas o menos nueb'or na bestuurskantoor en buska di deputado di enseñansa, John v|d Kuyp. Su kolega deputado a bisanan: "Deputado v|d Kuyp no sa bin trabou trempan pasobra e mester hopi solar-energy promé ku e lanta for di kama".

Na Savaneta e lusnan di trafiko ya ta basta tempo kla, pero ainda no a wordu inaugura. Ainda mester tene un partijraad pa disidi ta kende ta bai sendenan: E deputado bou kende trafiko ta resortá of e miembro di Staten banda di kende su kas e lusnan ta instala?
Nos proposishon: Laga Leo Chance bin di San Nicolas, Watty Vos bin di Oranjestad, den outo. Laga Spanner sende e lus kora, mientras un delegashon di MEP ta krusa kaminda.

Boy Borotp no a sinta ni seis luna, su gobierno no a hasi nada ainda i ya e ta haya un kondekorashon halto di Venezuela. Of e kondekorashon no bal mucho of C.A.P. a duna Boy e pasobra nan tur dos ta di partido "democrático".

Dos enfermera den sala di espera na dokter.
A: Mi ta pura pa bai kas. Mi a laga mi uniformnan den wasmashin.
B: Pero kon bo ta hasi ku bo pañanan blanko den e awa bruin ei? E ta laga tur kos manera ku ta ku awa di tanki bo a labanan.
A: Awó, manera e Dori ta, asina e ta kere ku tur hende ta!

SIMAR begin '78

De Commissie van Beheer

De Commissie van Beheer, die op de laatst-gehouden ledenvergadering (30-11-77) is benoemd, heeft u via enkele Mensahero's reeds enigszins op de hoogte gebracht van haar taak en werkwijze. Een duidelijke, helder omschreven taak heeft de commissie niet opgedragen gekregen van de ledenvergadering; dit zou trouwens ook teveel gevraagd zijn, gezien de duistere situatie waarin de bond verkeerde.
In eerste instantie kwam het — ruw gezegd — neer op het (op een zo laag mogelijk pitje) laten draaien van de SIMAR. Ten tweede was het de bedoeling — en we hebben daar een bescheiden begin mee gemaakt — de leden te informeren over de ontstane situatie. Tenslotte zou de commissie van beheer, indien deze situatie in de tussentijd niet zou veranderen, de likwidatie van de bond voorbereiden.
Op een vergadering met de leden van nog aktieve commissies binnen de bond (13-12-77) zijn verscheidene facetten van de impasse behoorlijk doorgesproken. Al kwamen ook uit die bijeenkomst — uiteraard — geen pasklare oplossingen naar voren, tóch was bijna iedereen de volgende mening toegedaan: "Probeer op wat voor manier dan ook de bond te laten bestaan. Deze bond heeft vanaf de dag van haar oprichting haar bestaansrecht bewezen en zal dit ook in de toekomst moeten blijven doen. Laten we niet bij de pakken gaan neerzitten omdat er in déze tijd, door allerlei oorzaken (waarvan de politieke situatie en tactische beleidsfouten van de SIMAR-besturen als belangrijkste werden genoemd) niet genoeg animo is om bestuursfuncties te vervullen".
De commissie zag na deze vergadering haar taak iets duidelijker en heeft daarom haar werkzaamheden toegespitst op het laten voortbestaan van de bond. Over het 'op wat voor manier dan ook' zijn ettelijke vruchtbare en ook minder vruchtbare discussies gevoerd, maar tenslotte is een plan op tafel gekomen dat ons vrij realistisch leek en een redelijke kans had haalbaar te zijn. Enkele hoofdzaken uit dit plan:
a. De grootste nadruk zal (voorlopig) moeten liggen op het rechtspositioneel beleid, op welk gebied er nog heel wat zaken te regelen zijn (bijv. pensioenen, positie van de gehuwde vrouwelijke leerkracht, e.d.) en te regelen zúllen zijn (denkt u maar eens aan het uit overheidskringen voortkomende idee van de z.g. 40-urige werkweek voor de leerkrachten!).
b. De band tussen de leden onderling en tussen het bestuur en de leden moet op alle mogelijke manieren sterker gemaakt worden (enkele middelen hiertoe kunnen zijn: sportontmoetingen, culturele programma's, assemblee, forums, meer aandacht van bestuurszijde voor Skol i Komunidat en het inrichten van een permanent ontmoetingscentrum.
De moeilijkheid waarvoor de commissie zich, na het gereedkomen van het plan, geplaatst zag, was — u raadt het al — wie voert dit plan uit? De commissie was van mening dat zij zelf hooguit een bescheiden start kon maken, maar dat de eigenlijke uitvoering behoorde te geschieden door . . . een bestuur! En hier waren we dan weer bij het kardinale punt, waar — laten we elkaar niets wijs maken — het voortbestaan van de SIMAR op dit moment van afhangt.
Hoewel het — strikt genomen — niet tot onze taak behoorde, hebben we gemeend toch uiteindelijk aan dit punt te moeten gaan werken. We hebben daarom een persoon buiten de commissie tot z.g. informateur benoemd. De taak van deze man is: bij mogelijke kandidaten te informeren naar de bereidheid zitting te nemen in een te vormen SIMAR-bestuur. Blijkt die bereidheid in voldoende mate bij 4 à 5 mensen aanwezig te zijn, dan zal de commissie zo spoedig mogelijk een ledenvergadering uitschrijven waarop over dit bestuur gestemd kan worden.
(Vlak voor het ter perse gaan, bereikte ons het bericht dat de informateur er niet in geslaagd is een team bij elkaar te krijgen dat als bestuur op de ledenvergadering gepresenteerd zou kunnen worden. De commissie van beheer is van mening, dat er desondanks een vergadering moet komen om de verdere koers die zij zal moeten volgen, te bepalen).

"Ik ben in 1948 begonnen als 18-jarige vierde-ranger). In 1954 naar Nederland voor studie; in 1963 terug op de Antillen".

Situatie toen

Skol i Kom.: Hoe was de situatie toen op San Nicolas?
Bruce: Op San Nicolas waren er 3 lagere scholen; er was nog geen Mulo. Ik kreeg een tweede klas met 56 leerlingen op de oude Prins Bernhardschool (nu Graf von Zinzendorf).
Sinds die tijd zijn er grote kwantitatieve veranderingen gekomen. Meer lagere scholen, uitbreiding voortgezet onderwijs ets.
Maar het onderwijs dat gegeven wordt, verschilt maar weinig. Nog steeds gebaseerd op lang achterhaalde onderwijsprincipes.
Het onderwijs van nu is even slecht als het altijd is geweest, en 't verzet zich tegen iedere verandering of vernieuwing, ondanks alle kennis over onderwijs en opvoeding die wij tegenwoordig tot onze beschikking hebben. Als een systeem niet meer voldoet, dan moet het veranderd worden. Wij zullen hoogstwaarschijnlijk geen "instant success" genieten, maar we moeten van onze fouten leren en deze verbeteren. Men kan niet naar het oude terug.
Skol i Kom.: Waarom is het zo moeilijk om tot vernieuwing te komen?
Bruce: Omdat er veel mensen, die vaak veel te zeggen hebben in het onderwijs, het goed vinden zoals het is. Veel leerkrachten schijnen niet eens te weten, dat er altijd scholen geweest zijn waar men met veel moeilijkheden kampten en waar de prestaties laag bleven. Of men vond dit heel gewoon.
Omdat men zekere verwachtingen koestert van een bepaald systeem; men verwacht bepaalde resultaten. Voorbeeld: alle kinderen moeten in de eerste klas leren lezen, rekenen ets. Dat het in dit systeem ook nooit gelukt is met alle kinderen de gestelde doelen te bereiken, ziet men over het hoofd. Men staat echter veel kritischer tegenover het nieuwe, dan moet het wel kunnen. Dit komt omdat men een nieuwe aanpak ziet als een mogelijkheid om het huidige systeem te redden, te perfektioneren.
Maar is ons systeem staat De Leerstof centraal en in het moderne onderwijs probeert men Het Kind centraal te stellen.
Dit systeem is ook gebaseerd op nieuwe feiten, evenals moderne geneeskunde, de architektuur, de techniek, ets. Ook bij het onderwijs heeft onze kennis, of de kennis die wij tot onze beschikking hebben, een explosie gekend. We werken of met deze kennis of we knoeien.
"New facts call for new doing, and new facts take tenable action out of the realm of opinion. It is necessary to project the meaning of knowledge in to practise. The real difficulty is with those who practise in disregard of data and those who have data but do not project them in their meaning for action". (Uit: Children's social learning, Edna Ambrose - Alice).
"If teaching is to grow as a profession, its decisions must be made on the basis of professional lore. Pertinent lore is amossing at an accelerating rate. We can ignore it and still teach. We cannot ignore it and teach well". (John J. Goodland: The teacher selects, plans, organizes. Uit: Learning and the teachers).

De positie van de oude bonden

Twee bonden: de Arubaanse Onderwijs Bond en de Thomas Bond. Zij hielden zich hoofdzakelijk met rechtspositionele zaken bezig. Men deed goed werk op dat gebied. Vanaf 1965 was er een poging om het bestuur te Antillianiseren en meer de nadruk te leggen op onderwijs.
"Mijn eerste artikel was een pleidooi voor de afschaffing van het Sinterklaasfeest, omdat de Zwarte Piet-figuur een negerstereotiep is, en zijn ontstaan te danken heeft aan het racisme. Felle tegenstand was er in die tijd, ook van Antillianen die geen minderwaardigheidskomplex hadden. Ook stukken over aanpassing van het onderwijs, invoering Papiamento, meer Antilliaanse leerlingen op het Colegio, ets. werden geschreven door kollega's Ferrol, Ramphal, Denz en ik. Eerst kwamen er felle reakties, later werden we gewoon genegeerd. Ik was toen erg teleurgesteld, vooral door gebrek aan steun en de kritiek van Antillianen.
Ralph Halley deed en doet nog steeds mee aan deze strijd, maar we werden volkomen geïsoleerd.
Na de eerste staking kregen we een onderwijsbond. Er kwamen steeds meer jonge Antillianen in het bestuur. Er was ook een generatie Nederlanders die de noodzaak van aanpassing inzagen. Aanpassing, vernieuwing van het onderwijs, invoering Papiamento werd nieuw leven ingeblazen. De nadruk werd nu gelegd op onderwijs en maatschappij. De gevolgen van deze koerswijzi-

BRUCE: Zwarte Piet heeft zijn ontstaan te danken aan het racisme.

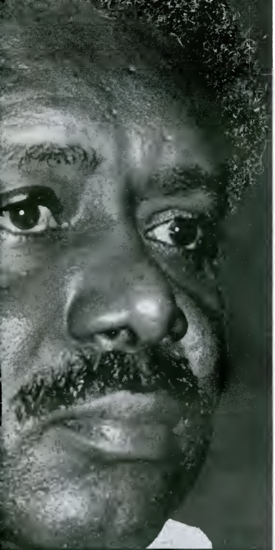

TEACHER OF TH

CRISPIN

'wij in de sch

grootste on

MONTH

BRUCE:
ool zijn de
lerdrukkers'

Crispin Bruce, hoofd Prinses Irene-school, was vorige maand 25 jaar bij het onderwijs op Aruba

ging zijn ons allemaal bekend. Toch als ik de stukken van de laatste tijd in Skol i Komunidat" lees, krijg ik de indruk dat de strijd nog niet verloren is".

Onderdrukking in onze maatschappij

Skol i Kom.: Er wordt gezegd dat onze mensen passief zijn.
Bruce: Nee, het volk is dynamisch. De mensen werden teveel gemanipuleerd door het autoritair onderwijs, daarom hebben ze nu geen pushing-power. Ze moeten iemand hebben om hen iets te laten doen, om hen alles voor te zeggen wat en hoe ze dat moeten doen: ze hebben een leider nodig. (And here comes Betico Croes, red.).
In een autoritaire verhouding is er altijd sprake van onderdrukking. Wij, in de school, zijn de grootste onderdrukkers. Wij onderdrukken — ik zal een reeks opnoemen — kreativiteit, spontaniteit, een eigen mening, samenwerking, zelfvertrouwen, zelfstandigheid, de kommunikatie, de exploratiedrang, de nieuwsgierigheid, de bewegingsdrang, etc., zogenaamd met het doel nog hogere onderwijsdoelen te bereiken: *Het bijbrengen van leerstofkennis.* We kreëren daardoor mensen die onderdrukking niet eens als onderdrukking ervaren. Dit geldt niet alleen voor Aruba, maar voor bijna heel het Caribische gebied.

Opvoeding en persoonlijkheidsvorming

Het onderwijs heeft een zeer sterke invloed op de persoonlijkheidsvorming, of wij dit erkennen of niet. Onderzoek in de V.S. heeft aangetoond dat in de meeste gevallen de onderwijzer, welke opleiding ze ook genoten hebben, les geeft zoals hij of zij dat zelf gekregen heeft, en dat veranderen voor de meeste mensen moeilijk is.
Voor de Amerikaan is "education" dan ook "personality development". De laatste tijd hebben we kunnen zien dat het begrip "education", dat we in lezingen en rapporten tegenkwamen, veel verwarring sticht. Het hele kind komt naar school, en de totale ontwikkeling van dit king gaat door, ook op school. Het is dus niet zo dat het lichaam en de emoties eerst gemobiliseerd moeten worden, voordat het denken op gang kan blijven. Schoolmilieu heeft dus wel degelijk invloed op deze totale ontwikkeling. Het is dus ook niet zo dat we meer moeten gaan doen aan de vorming: we vormen of misvormen. Leerstofbeheersing van de leerkracht is van groot belang, maar wat de onderwijzer van de niet-onderwijzer onderscheidt is niet zijn kennis van leerstof, maar zijn kennis van hoe het kind leert en zich ontwikkelt als totaliteit.
Skol i Kom.: Had u of heeft u persoonlijke ambities?
Bruce: Persoonlijke ambities in de zin van steeds opklimmen in functie en salaris heb ik niet. Ik hou van het basisonderwijs, ik vind het erg belangrijk. Wel wilde ik in die tijd schoolhoofd worden omdat ik werkelijk dacht dat we op het punt stonden om te Antillianiseren, ook dat een Antilliaans schoolhoofd inspraak zou hebben. Maar men heeft geen behoefte aan mensen die dit heilig systeem durven bekritiseren. Ook werd ik benaderd om naar de Bovenwinden te gaan, om met David Mackay te werken. Ik was zeer enthousiast, omdat ik deze man respekteerde en nog steeds respekteer, en omdat ik werkelijk dacht dat men van plan was de moedertaal in te voeren als instruktiemiddel door heel het systeem.
De Bovenwinden is ook het bewijs, dat degene die verantwoordelijk zijn voor het onderwijs op de Antillen geen serieuze plannen hebben om met moedertaalonderwijs te beginnen.
Zoals in het Unesco-rapport gesteld is: "This equally valid (invoering moedertaal) for children in thewindward Islands, whose mother tongue is English. They should be allowed to follow their education in English, *and unlike Papiamento this should not create any problem.*

Waarschijnlijk is Bruce de oudste onderwijzer van Aruba die nog voor de klas staat. In die tijd, omstreeks '48, was het beroep van onderwijzer minderwaardig vergeleken met de apprentice van de Lago.
Het is wel jammer dat de overheid (onderwijszaken) niet zo attent is wanneer mensen in het onderwijs hun jubileum vieren. Ze moeten er telkens weer aan herinnerd worden. Dan komt er nog bij dat als je een jubilerende een gratifikatie geeft, je de belasting er niet twee keer van aftrekt. Een gratifikatie is een teken van waardering en geen loon voor de vele jaren die je gewerkt hebt!

Reaccion di directiva GWU

ORANJESTAD. — John Hart, presidente y Julio Quijada jr, secretario general di General Workers Union, conhuntamente a prepara un reaccion ariba un articulo di Scol y Comunidat, di luna di januari ultimo, unda nomber di ambos persona ta ser menciona.

Ta asina cu despues cu un miembro di nan organisacion a hala nan atencion riba e articulo ariba menciona, nan a bai cumpra un exemplar di e mensualidad aki di e sindicato di maestronan di Aruba, esta SIMAR.

Nan promer impresion tabata cu Scol y Comunidat ta un revista sumamente bon presenta. Bon lay out, bon papel y netchi imprenta.

Ora cu nan a lesa e articulo tanto John Hart como Julio Quijada jr mester a lamenta cu ton papel, tempo y trabao di obreronan di imprenta ta wordu tan mal usa pa publica odio y sconde propio fracaso. Nan ta referi na e remarca cu scol y comunidat a hanja bon di hasi contra e dos dirigentenan di GWU.

Nan a controla riba promer pagina di scol y comunidat kende ta e miembronan di redaccion di Scol y Comunidat y nan mester bisa cu tur e 5 personanan aki ta completamente desconoci den mundo sindical di Aruba. Pero pa pone Scol y Comunidat na altura, John Hart y Julio Quijada jr kier participa lo siguiente.

"Lanta" tabata un papelucho, cu tabata hanja bon di ataca ken cu nan tabata kier na nan antoho, pasobra ningun hende tabata contesta nan. Dia cu "Lanta" a publica e articulo cu awor Scol y Comunidat ta referi na dje, GWU y nan dirigentenan a keha "Lanta" na recherche.

Esaki tabata basta pa pone "Lanta" bai drumi y no lanta nunca mas. Nan di GWU ni como sindicato ni como persona lo keha Scol y Comunidat pa e simpel motibu cu no ta etica pa actua un muribundo. E unico cos cu e dos dirigentenan tin di bisa "Scol y Comunidat, SIMAR bai sosoga na paz".

Ta di lamenta cu e obra di Ceasar Terzano (q.p.p.d), Eddy Croes, Guillermo Trinidad, Michi Croes y otro pioneronan di primera ora di VLA a wordu destrui door di poco elementonan cu no sa di ni pia ni cabes di sindicalismo. Un biaha mas SIMAR y tambe Scol y Comunidat sosega na paz, John Hart y Julio Quijada jr, respectivamente presidente y secretario general di GWU ta finalisa nan reaccion.

KONTESTA NA E "QUASI-SINDIKALIS-TANAN" DI G.W.U.

Parse ku e dos dirigentenan di G.W.U. no a gusta mucho e kalifikashonnan ku nan a haya den nos numero pasa. Ta duel nos, pero nos no sa tira piedra skonde man. Nos a djis yama nan loke nan ta. Pruebanan den pasado tin na kantidat. Pa loke nan a bisa di nos redakshon ku nos no tin renombre sindikal den e mundo sindikal, nos kier a djis remarká ku ta pasobra nan no konosé e berdadero mundo sindikal di solidaridat di masa obreril, nan no konose nos redakshon. Ta un otro prueba mas ku nos sí ta ku e berdadero kousa obreril, pasobra e individuonan aki no konose nos; djos grasia!

Tur hende na Aruba i Antiyas si konose nan. Nan ta yen di fama hayá riba lomba di obrero, pero mester bisa aserka *mal fama!*

E dos tiponan aki ta ataká e revista Yama LANTA i tambe nos revista. Pero si nan tabata sa lesa bon (i no trose e echonan pa malo) tabata para textualmente riba pagina 3 promé kolom: "Julio Quijada i John Hart, personanan ku den pasado a manipulá na un manera bárbaro ku plaka di obrero tabata irónikamente e portavosnan di e asina yama sindikatonan uni di Aruba (Bo kier lesa mas tokante Julio Quijada i John Hart? Lesa e revista LANTA di dia 26 di juli 1974, kaminda sr. Luis Odor, ex-tesorero di G.W.U. ta na palabra).

Nos ta mira anto ku no ta bai aki pa loke ni e revista LANTA a skirbi ni tampoko nos revista SKOL I KOMUNIDAT. Aki ta bai pa loke sr. Luis Odor a deklará. Ta bai aki pa loke Luis Odor, tesorero pa hopi aña di G.W.U. a deklara riba un reunion ku Leoncio Albus a yega di yama riba dia 23 di juni 1974. Esaki en relashon ku e pleito ku a bin den G.W.U. entre Leoncio Albus un banda i Julio Quijada cum suis na otro banda. Of akaso bosonan a lubida esaki tambe? I loke sr. Odor a deklara riba e reunion aki no ta koi loko! Ela deklara entre otro:

— Ku John Hart tempo e tabata president di H.W.U. a presta di laga e "sindikato" aki ku un debe di fl. 85.000,—;
— ku Julio Quijada ku su swa a horta fl. 121.000,— di plaka di bosonan (e ta referi na miembronan di G.W.U.).

Na final di su charla den e reunion di dia 23 di juni 1974 sr. Odor a deklara: "Asina ta, kua di bosonan ku kier hibele of hibami mas alew, mi ta homber pa responde pa mi mes; enfrente ley, enfrente ken ku ta. Ku ta asina e ta, ta un fakto e ta, ta berdat e ta".

Awor nos kier puntra nos mes: ken ta baho? Ki sorto di prueba mas e duo aki kier? Akaso nan ta kere ku nos ta lubida? Palabra ta bai ku biento, pero loke ta skirbí i *loke ta riba TAPE no ta bai perdi!*

Nos kier a spierta e miembronan di G.W.U. i esnan ku tin idea ainda di afiliá nan mes na e "sindikato" aki, pa tuma bon nota di loke nos a kaba di eksponé, ku no ta kosnan ku nos a sinta saka for di nos fantasía sino ta echonan ku un persona ku tabata hopi "close" ku e hendenan aki a yega di deklará.

Na e duo aki ta bai un konseho: *no buska pleito mas ku nos redakshon, pasobra nos si ta dal duro bek!*

De Veer

ENGLISH - DUTCH SUBTITLES
THRILLER
ENTRANCE: FLS. 5,00
ADMISSION: ALL AGES

DE VEER MES TA E "ORCA"

Skol & Komunidat ta protestá

Pa medio di esaki nos, di nos parti ta laga un fuerte bos di protestá resona kontra e abuso i inhustisia aki ku ta di parti di De Veer ta wordu kometi kontra nos pueblo. Nos ta spera ku mas hende i/of instansianan lo uni nan mes na nos bos di protesta.

Pelikula pa hopi tempo pa un gran parti di nos hendenan tabata un dibertishon i pasatempo barata. Pero poko poko nos ta wak kon te hasta esaki tambe ta yegando na su fin. Ora kritika kapitalistanan ku mas riko nan ta mas riko ainda nan kier bira, mesora bo ta tende ku bo ta komunista, ku bo ta kontra libertat, nan ta mandabo bai biba na Cuba, enfin e gritonan konosi for di e huki ultra-derechista.
Pero nos ta puntra nos mes: ta berdat ku mester wanta abuso i abuso i abuso di e hendenan aki sin protesta?
Un tempo bo tabata bai matinee pa f. 0,25. Despues e preis a subi pa f. 1,—, despues f. 2,—, despues f. 3,— i awor e ta f. 5,—.
Pero ta meskos ku e preisnan a subi, De Veer a expande su halanan na Aruba i ta hasiendo dia pa dia ganashinan mas barbaro. De Veer awor aki ta posee un kapital hopi mas grandi ku antes. Awor ta husto ku mientras ku dia pa dia nan ganashi ta subiendo, nan ta sigi eksplotá net e parti di pueblo di menos ingreso, ku ta buska un forma barata di dibertishon?
De Veer ta ganando un barbaridat ku nan kompania di transporte. De Veer ta ganando un barbaridat ku su teatronan. Pero ki ora ku nan hera hasi un gasto (ku en realidat no ta nifika nada pa nan) preis pa bai pelikula ta kore subi. Nos pueblo ta manera na soño. Of lo nan ta drif riba olanan di libertat? Pasobra parse ku nan ta siego pa tur kos.
De Veer manera e kos di mas simpel di mundo ta subi su preis di f. 3,— pa f. 5,—, Un aumento barbaro di 66,6% . E kos aki ta simplemente inkreibel. Nos ta asepta e kos aki manera e kos di mas simpel di mundo. Nos ta asepte "gewoon". Of ta geful nos ta perdiendo?
Pasobra tur hende ta aseptá. Nos pueblo ta aseptá. Nos gobernantenan ta aseptá. Sindikatonan ta aseptá. Ta FTA ta e uniko sindikato konsiente di inhustisianan ku ta wordu kometi, so a protesta!
Sikiera e gerensia por a gaña pueblo algo, ta kua ta e motibo ku nan a subi preis, sikiera un "smoesje", pero Nada.
Tambe lo bo a spera ku a lo menos e hendenan ku ta bishita teatro frekuentemente lo a protesta, pero nada. Tur hende ta gruña i ta sigi saka su f. 5,—. Pero en realidat kiko e masa por hasi den nos sistema aktual? NADA NADA NADA. De Veer a hisa su preis ku 66,6% i kiko nos ta hasi? NADA NADA NADA. Si aki poko dia nan subi e preis pa f. 7,50 e mesun kos lo pas. Tur hende lo keda keto.
Kosto di bida ta hopi halto kaba. E masa trahador no por hasi nada kontra esaki. Ta solamente kada fin di luna e ta ripara ku e ta haya menos i menos pa e mesun plaka. Awor aki fuera di ta sufri bow di e enorme peso aki, nan mester wanta e bagamunderia di De Veer.

Monopolio

De Veer tin monopolio no! Nan ta amo i señor riba tereno di pelikula. I ta pesei tambe nan ta hasi i deshasí. Nos ta puntra nos mes, unda e tan afamado sistema di "free enterprise" a keda? Unda konkurensia a keda? Awor sí nos no ta tende protesta di ningun di e instansianan ku tanto ta boga pa e sistema aki. Straño ku awor si nan no ta protesta!
Di un banda De Veer ta "brainwash" nos ku nan mashin di propaganda i na e mesun momento ta dal nos ku e preis di entrada.

INKOMSTEN

Inkomsten-belasting

AANGIFTEBI

voor binnen de Nederlan wonende belastingplichtig

UBA

jan 1977

I. uitre

II. terugontvangst:

t moet binne na de uitrei-

rden terugbe aspectie van

door PIET PRONK

Van 19 tot 25 januari jl. heeft de SIMAR haar leden de gelegenheid geboden belastingtechnische adviezen in te winnen teneinde het aangifteformulier 1978 op de juiste wijze in de vullen. Het aantal leden dat hier echter van gebruik heeft gemaakt, was nogal gering. Dit kan betekenen dat er of geen problemen zijn met de aangifte, of dat het idee bestaat dat een en ander nog wel even uitgesteld kan worden. Met dit laatste moet men oppassen.
Als het formulier nl. niet vóór 1 april as. wordt opgestuurd of op onjuiste wijze is ingevuld, legt de belastingdienst een boete op van 5% van het belastbare bedrag tot een maximum van f. 1000,—.

In dit geval stelt de belastingdienst het belastbaar bedrag vast aan de hand van de door de werkgever(s) verstrekte opgaven, zonder rekening te houden met mogelijke aftrekposten.

Een andere mogelijkheid kan geweest zijn dat de leden nog niet in het bezit waren van de benodigde gegevens zoals loonopgave werkgever, renteopgave bank, etc. Is dit het geval dan kunnen de leden alsnog contact opnemen met de secretaris van het SIMAR-kantoor om dan via haar een afspraak te maken met één der r.p.-adviseurs.
Toch lijkt het ons goed hier nog enkele algemene adviezen te geven, die naast de "Toelichting op het Aangiftebiljet" van nut kunnen zijn.
— In de eerste plaats moet u bij punt 10 (onroerende goederen) voor de brutowaarde van uw huis de zg. leggerwaarde opgeven: dit is 8% van de belastbare huurwaarde, terwijl de huurwaarde berekend kan worden door één zesde te nemen van het bedrag dat u moet betalen aan grondbelasting en dit te vermenigvuldigen met 1000. De zuivere opbrengst kan eventueel negatief zijn (mits aantoonbaar). Aftrek wegens eigen gebruik woning kan in dit geval niet meer geschieden.
— Bij punt 12 (onderneming en arbeid) moet u al uw inkomsten vermelden. De werkgeversbijdrage AOV hoort hier niet bij. De premie AOV moet u aftrekken onder punt 16 c, uiteraard verminderd met het werkgeversaandeel.
Pensioenpremies zijn ongelimiteerd aftrekbaar (ook de premie die wordt betaald in verband met het inkopen van pensioen). De 1% ziektepremie — voor gepensioneerden — is niet aftrekbaar.
De kosten nodig voor de uitoefening van een dienstbetrekking (punt 12 a3) zijn in de praktijk voor menigeen een stuk hoger dan de 2% (tot maximaal f. 400,—), dat is toegestaan. Wij adviseren u toch deze kosten af te trekken. De inspectie zal elk geval apart bezien.
— Bij de buitengewone lasten (punt 17 b) is de 10%, die u betaald heeft in het kader van de ziektekostenregeling, in z'n geheel aftrekbaar.
Tenslotte: vergeet u niet uw aangiftebiljet — indien mogelijk AANGETEKEND (u heeft dan een bewijs) — vóór 1 april 1978 in te sturen!

Sindikatonan Uni?

Gobierno Sentral ta di intenshon pa lanta un Antilliaanse Ontwikkelings Brigade, A.O.B. Esaki lo a bira un brigada den kual hobennan ku ta sin trabou lo wordu enkorpora i lo ta na disposishon di gobierno pa hasi tur sorto di trabou riba henter e seis islanan di Antias. Motibo prinsipal ta pa alivia e situashon di e kantidat di desempleo na Antias. Oposishon, spesialmente MEP, a posishona su mes fuerte kontra e brigada aki. Su argumentonan ta ku e lo bira un instrumento den man di Gobierno Sentral, ku ta wordu uza kontra e lucha sagrado di nos pueblo.
Mesora despues IOWUA tambe a lanta protesta kontra intenshonnan ku Gobierno Sentral tin pa atrapa nos dushi pueblo. Dia e lider di MEP a bai t.v. el a elogia IOWUA pa su gran balor i korahe. Pero e lider a sigi bisa ku e ta spera ku e otro sindikatonan di Aruba hasi meskos. A pasa un siman i nada no a sosode. Despues e lider di MEP a yama un reunion ku tur e personanan ku a forma e delegashon ku a bai Hulanda.
Sigur ku akinan e lider a duna e "sindikalistanan" un skual pasobranan nan no a hasi kaso di su yamamento. E mes un dia ata e telegram di protesta pa Gobierno Sentral. Firmantenan tabata Sindikatonan Uni di Aruba (IOWUA, ABV, UPA, ANAAB, GABA, GWU, SOA, HWU, UEA) menos FTA i SIMAR.
Ora nos yega den situashon asina nos ta bisa: E sindikatonan ta laga nan wordu uza pa finnan politiko; e sindikatonan a bira instrumento den man di politikonan. Otro situashonnan por demonstra esaki mas klaro: Sindikatonan representando trahadonan di gobierno tin hopi problema di nan trahadonan. E direktivanan ta manda un kantidat di telegram i hasta nan por yora pa haya un reunion ku e deputado konserní.
Ta un kaminda di krus nan mester pasa pa haya un oumento di algun sen. I si nan haya, un tiki di loke nan tin derecho riba dje, ta un duda grandi si nan lo bolbe haya otro biaha. E lidernan sindikal aki ta masha desgusta kon gobierno, dunado di trabou, ta tratanan; gobierno no ta hasi kaso di nan petishonnan. I e Sindikatonan Uni aki a yega di protesta kontra e negligensha pa parti di gobierno pa su trahadonan?
Nunka! Sindikatonan Uni a yega di protesta dia ku MEP a organisa nan na ougustus '77 i awor na januari '78 pa protesta kontra gobierno sentral!
Ta dikon e sindikatonan no por uni ora di protesta i lucha kontra mal situashon ku hopi di nos trahadonan ta den?
Dikon Sindikatonan Uni di Aruba no a protesta na Elmar dia ku UEA tabatatin problema ku e gerensia? (Hasta nan mester a welga pa gerensia sinta na mesa ku nan!)
Dikon Sindikatonan Uni di Aruba no a protesta na direktiva di hospital) dia ku nan kompañeronan di ABV tabatatin problema ku nan dunado di trabou?
(Hasta ABV mester a hiba direktiva di hospital dos biaha dilanti di hues!)
Dikon ni un telegram di protesta e "Sindikatonan Uni" no por a manda pa e dunadonan di trabou aki?

Enberdat e trahadonan di Aruba ta enteresa den situashon di nan kompañeronan? Den e sindikatonan uni ta e trahadonan ta uni of ta un hende di afo a pone preshon riba e direktivanan pa nan sinta hunto? I lansa gritonan di protesta ora ta kumbini'e i su partido?
Si ta asina anto nos mester yama nan "Sindikatonan Uni pa lastra garoshi di politikonan".

C. De taak en funktie van het onderwijs

Door Europees denken, overigens onder druk van de V.S., werd de nationale geschiedenis van de afzonderlijke landen naar de achtergrond geschoven.

Onderwijsleerplan, doelstellingen en leerstofkeuze in Antilliaans perspectief (II)

door Ronald Donk

(wordt vervolgd)

1. Maatschappelijke hervorming of systeembestendiging?

Alvorens in te gaan op de functie, zin en het doel van de maatschappelijke georiënteerde vakken in het lager onderwijs verdient het aanbeveling eerst na te gaan wat wij eigenlijk met ons onderwijs willen bereiken.

Dit hangt natuurlijk sterk samen met de doelstellingen van de samenleving in al haar geledingen: regering, politiek, vakbonden, kerk en gezin. In de onderdelen A en B heb ik een pleidooi gehouden voor hetstructurering op alle drie niveaus daar onze samenleving in een crisis en dus geestelijk vacuüm verkeert. Om het in de noodkreet van Bruce te zeggen: "How can we fill this gap or need, when we have neither a conception of where we should start, nor where we should end?" (29)

Onderwijsmensen zijn dus onzeker, omdat de regering niet met concrete hervormingsplannen komt ondanks de vele beloften van de wisselende kabinetten. De Curacaosche onderwijskundige Da Costa Gomez brengt deze onzekerheid duidelijk onder woorden: "Zonder eigen gezicht, zonder een eigen identiteit, zonder te weten wat wij willen, hoe wij het willen en waarheen wij willen gaan, gaan wij met een onzekere houding de toekomst tegemoet, de onafhankelijkheid tegemoet" (30)

Zelfs de naderende onafhankelijkheid kan de politici niet warm doen lopen voor ons onderwijs. Ook dissertaties en een Unescorapport zetten nog geen zoden aan de dijk, omdat de heren op de regeerkussens blijkbaar andere zaken aan hun hoofd hebben, zoals de laatste tijd in de dagbladpers zonneklaar opvalt.

Behalve het Unescorapport, geeft ook het "Discussiestuk onderwijsvakbonden Nederlandse Antillen" (31) een duidelijke analyse van ons onderwijs, zodat onze onderwijsminister enig houvast heeft om haar nieuwe regeringsperiode zinvol aan de slag te gaan. Het pas gepubliceerde regeringsprogramma belooft daadwerkelijk een herstructuering van het onderwijs en een aanpassing aan onze eigen behoeften. Loze beloften? De tijd zal het leren! Als het maar niet gaat zoals met het Unescorapport.

Gaan wij de standpunten over de taak van het onderwijs na, dan kunnen wij drie groepen onderscheiden:

1. de groep die de bestaande situatie in het onderwijs wil behouden (establishment);
2. de groep die ons onderwijssysteem slechts wil aanpassen, maar het niet structureel wil veranderen (zie Leerplan en Leidraad; de politici);
3. de groepen die pleiten voor een wezenlijke, structurele hervorming (de onderwijsvakbonden).

Deze drie opvattingen hangen natuurlijk samen met de maatschappijopvattingen van de desbetreffende groepen. Eigenlijk moeten de onderwijsvakbonden en andere kritische vakverenigingen tegen de ideeën van de hogere en middenklassen ageren, daar deze sociale blokken geen belemmering van het huidige onderwijssysteem ondervinden. Ofschoon zij het vigerende onderwijssysteem niet verdedigen laten zij iedere kritiek achterwege. Twee organisaties hebben duidelijk hun maatschappijdoelen, die ons een houvast geven voor het onderwijs, geventileerd. Dat zijn de roomskatholieke kerk en de drie onderwijsvakbonden van de Benedenwinden. (32) De kerk legde haar meningen vast op de bisschoppenconferentie van november 1975 in Martinique: "Paz y Justicia pa islanan den Caribe". (33) Wij mogen aannemen dat de geestelijkheid op de Antillen zich hieraan zal houden al krijgen wij lang niet altijd die indruk (vergelijk de affaire bij de verkiezingen op Curacao in 1977). Het Antilliaans kerkelijk patriciaat bekent schuld te hebben aan velerlei onrecht in het Caribisch gebied en komt met duidelijke voorstellen voor een betere toekomst:

a) pa konstrui un sosiedat miho i mas hustu den henter Karibe;
b) libarashon di tur situashon di opreshon;
c) traha pa logra kambio den strukturanan sosial i ekonómiko inhustu;
d) determinashon propio den ekonomia mescos tambe den politika;
e) un hende nobo, konsiente, kritikamente di e nesesidatnan ku ta rondon'e. (34)

Om deze doeleinden te bereiken spreken de Antilliaanse bisschoppen zich uit voor een maatschappij die hervormingen nastreeft en alle ongelijkheid en onrechtvaardigheid wil uitbannen. Ook heeft men niets tegen natio-

nalisatie van produktiemiddelen en een socialistische maatschappij, die de individuele en godsdienstige vrijheid waarborgt en handelt naar het handvest van de mensenrechten. (35) Waarlijk een duidelijk en realistisch stuk en geënt op de maatschappelijke problemen. Met enig optimisme en een bekend voetballied van enkele jaren geleden in gedachten schrijf ik: dit zijn de woorden maar nu de daden!
Als de vele katholieke scholen dit kerkelijk handvest in onderwijsdoelen beginnen te vertalen dan komen wij al een heel eind in de plaatsbepaling van het instituut onderwijs.
De onderwijsvakbonden pleiten voor een maatschappijhervorming en koppelen een toekomstige onderwijsstruktuur daaraan vast. In hun maatschappijkritiek verschillen zij niet zo van de bisschoppen: tegen 't overmatig winststreven, tegen de consumptiemaatschappij, tegen de afhankelijkheidsrelatie en de vervreemding van eigen werkelijkheid. Eveneens voor sociale rechtvaardigheid, waardering eigen identiteit en cultuur en participatie in besluitvormingsprocessen. (36)
Het essentiële verschil is dat de bisschoppen niet tot concrete adviezen komen voor de gedragshandeling van de Caribische christen. De wegen worden wel aangeduid maar niet uitgewerkt. De vakbond doet dat wel maar bij monde van enkele exponenten zoals Da Costa Gomez, Todd-Dondaré, Zaandam e.a. De eerstgenoemde gaat uit van een dualistische opvatting tussen de elite en de arbeidersklasse (dialectiek) en stelt een "strijdplan gericht op elimineren en neutraliseren van de tegenkrachten" voor. De vakbond moet niet alleen partij kiezen maar zich ook identificeren met de arbeidersmassa. Een onverbloemd en eerlijk standpunt dat socialistisch aandoet in marxistische zin: "alle processen dienen van onderen naar boven te gaan. Oplegging van bovenaf wordt systematisch tegengewerkt en geboycot". (37)
Dit radicalisme moet men beoordelen naar de tijdsomstandigheden (staking 1975) daar het een reactie is op een (schijnbaar) uitzichtloze situatie. Deze opvattingen deden ook aardig opgang bij de regionale onderwijsconferenties op Curacao (1974) en Honduras (1976). Een enkel voorbeeld ter verduidelijking: "pero ku a la bes ta generá un rebeldía hustifiká pa kibra ku e sistema sosial ku ta oprimi nos". (38)
Dit actiemiddel weerspiegelt echter niet de gedachten in brede kringen van de vakbondsmensen. Het toont eerder een vervreemdingsproces aan tussen de radicale voorhoede en de behoudende tot progressieve achterban. Is dit misschien één van de oorzaken van de verzwakking van de vakbondspositie in het onderwijs? De radicale kern schijnt overigens sterker op Curacao vertegenwoordigt te zijn, terwijl de Arubaanse onderwijsvakbondsleiders een meer progressieve opstelling innemen. Het radicale element ontbreekt evenmin, waarbij ons onderwijs gezien wordt als: "sirbidor di e klase explotador". (39)
Ondanks de vele verschillen in de onderwijsvakbonden ten aanzien van de te volgen taktiek, van radicalisme naar gematigd progressivisme, kan gesteld worden dat de drie vakbonden slechts in nuances en accenten uiteenlopen wat de historische analyse van het onderwijs betreft. Evenals de katholieke kerk in het Caribisch gebied streven de onderwijsvakbonden de laatste paar jaren naar een "nieuw maatschappij- en mensbeeld", de eerste vanuit een christelijk geïnspireerd idealisme en de laatste op grond van een radicaal utopisme en progressief realisme. (40) Het problematische is echter dat de opvattingen van de elitestromingen in kerk en vakbond door de achterban nog niet zijn geaccepteerd. Het discussiestuk van de onderwijsvakbonden is namelijk nog niet eens door de leden geamendeerd en geapprobeerd.
De toekomst zal ons moeten leren of het naar compromissen zoekende harmoniemodel van de kerk, die geen actiemoment van openlijke kritiek kent een voorzichtiger weg is dan het strijdplanmodel van de vakbondsleiders, die zich niet altijd door een goedbetaalde achterban in ideële zaken gesteund weten.
Voor het onderwijs, maar vooral voor de maatschappelijke vakken blijft het echter zaak van de eerste orde dat er een duidelijk idealisme bestaat in de maatschappij ten aanzien van een nieuw te vormen mens en gemeenschap. De konsekwenties moeten derhalve zijn een onderwijsstructuur gericht op het entameren van veranderingen.

2. Samenleving en onderwijs

Internationaal overheerst, de laatste tien jaar, bij vele onderwijskundigen, sociologen, filosofen en bepaalde politieke stromingen het idee dat het onderwijs een sleutelkarakter heeft voor het verwezenlijken van maatschappijveranderingen. De vraag is echter of dit realistisch is. Volgens sommigen verander je de maatschappij niet door de onderwijsstructuur te veranderen, maar wel door de bezits- en produktieverhoudingen te wijzigen. (41) Dat is een opdracht voor de politici, vakbonden en andere sociale pressuregroups. Volgens Van Ommeren hoeft men echter van de overheid geen fundamentele vernieuwingen te verwachten, want deze "is er altijd op gericht de gevestigde orde in stand te houden. In alle tijden zijn fundamentele vernieuwingen tot stand gekomen doordat individuele personen op eigen kracht een nieuwe weg gingen". (42) Als de actie tot hervorming vooral in de derde wereldlanden over het algemeen nog niet van de overheden komt (uitzondering bijv. Jamaica, Cuba, China enz.), dan moet er inderdaad een model ontworpen worden voor de onderwijsmensen in de klassesituatie om op eigen houtje, maar solidair en zelfstandig met veranderingen te beginnen. De discussie zal dan niet gevraagd, maar uitgelokt moeten worden. Vooral de docenten van de opleidingsinstituten zouden bij deze mentaliteitsverandering een grote rol kunnen spelen.
Persoonlijk geloof ik niet dat het onderwijs de samenleving structureel kan veranderen, tenminste niet zolang de politieke "filosofie" in onze samenleving niet verandert. Wél kan het onderwijs de stoot geven tot een emancipatiebeweging vanuit de jeugd. Wij moeten niet vergeten dat de communicatiemedia, de politici, de kerken, de behoudende leerkrachten maar vooral het gezin een niet te miskennen invloed op de jongeren uitoefenen. Wel kan het onderwijs proberen kritische, sociaalbewuste, maatschappelijk weerbare, toekomstige volwassenen af te

leveren, maar zonder over te gaan tot een doelbewuste indoctrinatie. De onderwijzers (essen) moeten ook proberen hun onderwijs te "ont-politiseren", want inderdaad leidt het Antilliaanse onderwijs op tot prestatie en status, dus behoud van de bestaande toestand, omdat de zwijgende man of vrouw voor de klas wel degelijk een politieke keus heeft gedaan: Laissez-faire, laissez-passer. Het begin voor onderwijsveranderingen moet voorlopig helaas niet in de onderwijsstructuur, maar in de inhoud gezocht worden. Dat betekent een zo hoog mogelijk ontwikkelingsniveau van de volksmassa, eveneens een bereidheid kweken open te staan voor veranderingen en het zelfstandig nemen van initiatieven. Daarin zal geschiedenis, als "gestolde ervaring" een zeer belangrijke rol moeten spelen: vorming tot maatschappelijk handelen. (43)
Wil het onderwijs deze opdracht verwezenlijken dan zullen de onderwijsvakbonden hun achterban moeten mobiliseren. De perspectieven zijn echter somber: "Sommige leerkrachten doen alles om zichzelf veilig te stellen, maar ze zijn bang om hun nek uit te steken; ze huldigen het principe doe wat ze van je vragen, dan krijg je de minste problemen. Maar . . . zo worden we ook opgevoed. Gedurende de hele opvoeding krijg je te horen dat je moet luisteren en je mond moet dicht houden. Waar moet dat verantwoordelijkheidsgevoel dan opeens vandaan komen? Op korte termijn is het een kwestie van individuele bewustwording, op lange termijn van een ander maatschappelijk proces dan tot nu toe heeft plaatsgevonden". (44) Naar mijn opvatting moet de vakbond de beide genoemde doelen nog helemaal gaan plannen.

3. Opvoedings-, onderwijs- en vakdoelen

Daar ik van mening ben dat de veranderingsstructuren op het maatschappelijk, politiek vlak uitgedokterd behoren te worden en het de taak van alle vakbonden is als katalysator op te treden, houdt deze stelling in dat wij voorlopig in deze omstandigheden zoveel mogelijk ons onderwijs inhoudelijk, didactisch en methodisch moeten reconstrueren. Het formuleren van doelstellingen in meer algemene vormen is derhalve een vereiste. Pas dan kunnen de specifieke doelen voor het vak geschiedenis op de lagere school geformuleerd worden.
Alle doelen die geformuleerd zullen worden, moeten uitgaan van het kind. Wij, als opvoeders, moeten goed letten op de behoeften van elk kind. Niet vanuit technisch beroepsmatig oogpunt, maar uit liefde voor dat kind, met de uitdrukkelijke wens en het ideaal de jonge mens in het kindzijn te begeleiden vanuit de directe omgeving, waar probleemstellingen vanuit de ervaring van die kinderen groeien. Walters stelt dan ook terecht: "Objects of which we have had no experience have no meaning and therefore no interest, and we either do not perceive them at all, or perceive them wrongly". (45)
Het doel van ons opvoeden is om het kind te begeleiden op de weg naar een zelfbewuste, zelfbepalende en zelfverantwoordelijke mens, die mee moet gaan helpen aan de opbouw van een vrije en sociaal-rechtvaardige maatschappij. Mijn gelijkheidsideaal moet de lezer echter niet interpreteren in liberale zin, want dat houdt slechts een gelijkheid voor de wet in. Overigens een niet te realiseren gelijkheid in een samenleving met grote economische en sociale verschillen. Sociale rechtvaardigheid is alleen mogelijk via een revolutie of een langzaam proces van evolutionair reformisme. Daarom komen alleen de socialistische en sociaaldemocratische systemen op voor sociale gelijkheid. (46) De liberaal kapitalistische samenleving is namelijk gebaseerd op het Darwinisme, the survival of the fittest, en heeft ten aanzien van de vooruitgang van de volksmassa nauwelijks een filosofie.
Bij het formuleren van de opvoedingsdoelen mag per school het accent verschillen door ons verzuild schoolsysteem ofschoon dit op de identiteitsloze scholen geen punt van discussie meer is. Ook een variatie in nuances naar de pedagogische situatie van de leerlingen moet mogelijk zijn (bijv. leerlingen van Curacao en Saba). De onderwijsdoelen moeten aansluiten bij de geformuleerde opvoedingsdoelen, maar ook deze moeten uitgaan van het kind en de maatschappij. Het kind staat bij het omschrijven van deze scholen centraal en de beginsituatie waarin zij verkeren moet grondig geanalyseerd worden. Wij moeten gewoon erkennen dat het onderwijs geen kwestie is van "to do a job" maar gebaseerd moet zijn op het Handvest van de rechten van het kind.
Gaan wij uit van een ideaal maatschappij- en mensbeeld dan zijn de volgende aspecten in de onderwijsopvoeding belangrijk:
1. sociale opvoeding: samenleven, communiceren, samenwerken, sociale verantwoordelijkheid, sociale gelijkheid, nationbuilding, participatie;
2. persoonlijke vorming: zelfbewustzijn, zelfdiscipline, zelfontplooiing, sociale vaardigheden als eerlijkheid en respect, kritisch

Het vak geschiedenis heeft een besmet verleden en wordt daarom steeds geassocieerd met jaartallen, feitjes en geklets.

Het geschiedenisonderwijs had door het benadrukken van patriottisme en chauvinisme een gunstige voedingsbodem voor verschijnselen als extreem nationalisme en facisme gecreeërd.

en creatief, eigen identiteit, democratisch en solidair, intellectueel en lichamelijk.
Vanuit dit idealisme bezien mag het huidige onderwijs niet goedgekeurd worden: "e edukashon deformante ta produsi e tipo di hende subdesaroyá ku ta apto pa mantené e status quo". (47)
Deze doelen kunnen ook meer concreet geformuleerd worden voor de maatschappijvakken, zoals:
1. Het Antilliaanse kind moet in de school kennis en inzicht bijgebracht worden over de historisch gegroeide gesegmenteerde samenleving, zodat wederzijds respect, saamhorigheid en acceptatie van alle cultuurvormen, zowel eilandelijk als landelijk, bevorderd wordt;
2. het Antilliaans onderwijs moet het kind opvoeden tot een sociale, identiteitsbewuste en kritische burger van de Antilliaanse gemeenschap, de Caribische regio en de wereld.
Een verdere uitwerking en betere formulering laat ik aan de curriculumontwikkelaars en andere specialisten en praktijkmensen. Dat vergt onderzoek en planning in team- en multicisciplinair verband.
Bij het formuleren van vakdoelen kan men uitgaan van de aparte vakken, maar ook van de ongestructureerde, diffuse belevingswereld van de Antilliaanse kinderen. Dan komen wij terecht op het terrein van het totaliteitsonderwijs met een projektmatige opzet van de leerstof. Voor de maatschappelijke vakken zijn er internationaal allerlei interessante experimenten bezig bij "social studies", wereldoriëntatie en wereldverkenning. De voornaamste kritiek op deze werkwijze geldt niet het uitgangspunt, maar de methodische en didactische uitwerking. Bepaalde aspecten, hetzij historisch, geografisch, antropologisch of sociologisch, worden beurtelings steeds weer verwaarloosd. Op de Antillen is het onderwijs in ieder vak aan vernieuwing en verbetering toe. De kleinschaligheid van de eilanden biedt genoeg samenwerkingsmogelijkheden in interscholair en intereilandelijk verband. Afspraken over doelstellingen, leerstof enz. zijn met een beetje goede wil en moed gemakkelijk haalbaar. Uit die gesprekken zou een experimentenplan tot stand kunnen komen om enkele vormen van totaliteits- en/of wereldorienterend onderwijs uit te proberen. Zolang dat niet gebeurt zijn willekeurige uitprobeersels tot mislukken gedoemd. Alleen al voor geschiedenis behoort alles nog van de basis af te worden opgebouwd.
Een hechte samenwerking tussen de vakken is naar mijn opvatting in onze omstandigheden de eerste stap. Op grond van de gekozen doelstellingen en het dagelijks leven zijn projecten mogelijk rond leerstofkernen als werken, wonen, voedsel, mens en dier enz. Een aanpak in teamverband is echter wel noodzakelijk; wissel projectwerk af met cursorisch onderwijs. Na deze vooronderstellingen kan ik uiteindelijk komen tot het vaststellen van doelstellingen van het geschiedenisonderwijs.

4. Doelstellingen van het geschiedenisonderwijs

Het vak geschiedenis heeft een besmet verleden en wordt daarom steeds geassocieerd met jaartallen, feitjes en geklets. Op de Antillen is dit beeld door allerlei oorzaken nog steeds werkelijkheid. (48) Het is dan ook niet verwonderlijk dat er stemmen opgaan om dit vak maar af te schaffen.
In Europa barstte de kritiek na 1945 los. Het geschiedenisonderwijs had door het benadrukken van patriottisme en chauvinisme een gunstige voedingsbodem voor verschijnselen als extreem nationalisme en fascisme gecreeërd. Door Europees denken, overigens onder druk van de V.S., werd de nationale geschiedenis van de afzonderlijke landen naar de achtergrond geschoven.
Voor derde wereldlanden is de situatie echter geheel anders. Door de dekolonisatie zocht men juist naar een eigen identiteit en benadrukte men de natievorming. Voor de Antillen is het daarom goed verdedigbaar dat het vak geschiedenis via het verleden bouwt aan een Antilliaans nationalisme in gunstige zin.

Het vak geschiedenis heeft daarenboven alleen maar zin als de door haar geformuleerde doelstellingen niet door andere vakken verwezenlijkt kunnen worden. Vroeger werden de doelen voor dit vak nogal algemeen en vaag gehouden: bevorderen van internationaal begrip, opheffen van vooroordelen, zichzelf en de wereld beter te leren kennen, kennisverrijking, cultuuroverdracht, begrijpen van helden en grote figuren uit de geschiedenis, het bevorderen van vaderlandsliefde, inzicht in het heden, het leren van lessen voor de toekomst, verbanden leren zien in maatschappelijke verschijnselen etc.
De zin van het vak geschiedenis op de lagere school hangt dus nauw samen met de te operationaliseren doelen, maar ook met de plaats van het vak binnen het onderwijs en in de maatschappij. Als ons uitgangspunt is dat een mens zonder kennis, inzicht en vaardigheden vanuit historisch oogpunt een kompasloos wezen is, dan leeft de stelling dat het verleden een evolutie naar, contrasten en parallellen met het heden heeft. Het leven van het kind, maar ook de gehele maatschappij moet dan in de "past-present-future-continuüm" bekeken worden. (49) Dan kan het onderwijs het kind behulpzaam zijn om vanuit de eigen omgeving de "geestelijke horizon uit te breiden, zijn wereld te vergroten en tenslotte die wereld kritisch te benaderen". (50) Zo wordt relativering van de eigen samenleving mogelijk.
De laatste vijftien jaren is er een versnelling opgetreden in het denken over doelstellingen, de motor voor het onderwijs. Vooral de

Op de Antillen is het onderwijs in ieder vak aan vernieuwing en verbetering toe.

Noordamerikanen hebben een belangrijke rol bij dit proces gespeeld. De meest gangbare is wel die van de Amerikaanse werkgroep Bloom, die een vrij ingewikkeld schema van onderwijsdoelen heeft opgesteld. De doelstellingen worden gerubriceerd in de categorieen kennis, begrip, toepassing, analyse, synthese en evaluatie. Dit is een hierarchisch en cognitief (intellectuele prestaties) schema.
Voor de exacte vakken voldoet dit schema over het algemeen beter, maar door een aantal sociale wetenschappers, waaronder ook historici, zijn deze doelstellingen vakwetenschappelijk doorgelicht en toegepast. Een overzicht toegepast voor geschiedenis moge ter verduidelijking dienen: (51)

Kennis:
van feiten (1795 Tula-opstand), van begrippen (kolonialisme, nationalisme), van structuren (de plantagesamenleving omstreeks 1720), processen (Aruba van kunuku- naar oliemaatschappij) enz.
Begrip:
dat is bijvoorbeeld formuleren, samenvatten en uitleggen van kennis.
Voorbeelden: een samenvatting geven van de belangrijkste kenmerken van de agrarische structuur op Aruba omstreeks 1900.
Toepassing:
de geleerde kennis in nieuwe, concrete situaties toepassen.
Voorbeeld I: als de oorzaken en gevolgen van de vestiging van de Lago voor Aruba duidelijk zijn begrepen, moet de leerling het begrip industrialisatie met haar gevolgen ook bij de vestiging van de Shell op Curacao doorzien.
Voorbeeld II: Als de leerling kennis en begrip heeft van de term nationalisme (kenmerken) aan de hand van de slogan "Korsow Promé" dan moet hij inzien dat dit ook geldt voor "Aruba Ariba".
Analyse:
ontleden, onderlinge verbanden zien enz.
Voorbeeld I: het verband tussen de arbeiderssituatie, de staking, de artikelen in Vitó, het optreden van de overheid en de brand van Willemstad.
Voorbeeld II: het verband tussen de suikerplantages en de aanvoer van zwarte slaven.
Voorbeeld III: de nadelen van het plantagesysteem voor de slaven.
Synthese:
integreren van de delen tot één geheel.
Voorbeeld I: vergelijk het leven van de slaven op Curacao met die van Suriname in omstreeks 1795 en geef daarna een samenvatting van de verschillen en overeenkomsten.
Voorbeeld II: schrijf een opstel over het leven van de shons omstreeks 1863.
Evaluatie:
verantwoord oordeel vormen en eigen standpunt bepalen.
Voorbeeld: vind je een staking onder alle omstandigheden geoorloofd?

Volgende keer zal ik hier verder op ingaan met een concrete uitwerking voor de lagere school. Ook zal dan een leerplan voor het geschiedenisonderwijs voorgesteld worden.

LITERATUUR:

29. R. Murray Thomas, C. A. Bruce, Judging student progress II, Vorm, jrg. 4, nr. 8, 1973, p. 10-11.
30. H. Da Costa Gomez, Vakbondsideologie en leerplanontwikkeling. Rede gehouden op Arubaans onderwijscongres op 24 oktober 1975, Vorm, jrg. 6, nr. 10, 1975, p. 3-4.
31. Discussiestuk Onderwijsvakbonden Nederlandse Antillen maart 1977. Opvallend is dat de VLC, VLA en VLB zich aanmatigen ook voor de Bovenwinden te spreken.
ú32. Paz y Justicia, een vertaling in het papiamento uit het Engels. Voor de vakbonden zie het "Discussiestuk".
33. De meer elitaire protestantse Hervormde kerk isoleert zich al eeuwen van de maatschappij, zodat maatschappijkritiek uit deze hoek niet te verwachten valt. Met de kerk wordt derhalve ook bedoeld de roomskatholieke. De andere kerkgenootschappen hebben zich wel eens kritisch over de samenleving en het onderwijs uitgelaten. Dat was echter afhankelijk van de voorgangers, zoals de bekende reverend Gumbs van de Methodistenkerk.
34. Paz y Justicia, de paragrafen 2, 4, 15, 19 en 28.
35. idem, 35-38.
36. Discussiestuk, p. 8-12.
37. Zie noot 30.
38. Skol i Komunidat, jrg. 8, nr. 2, 1977, p. 8.
39. J. J. Coutinho, Nos enseñansa ta refleha nos sistema di bida, Vorm 6, jrg., nr. 7, 1975, p. 3.
40. Voor het progressief realisme de opvattingen van de VLA (Zaandam| Todd-Dandaré) in Skol i Komunidat, jrg. 8, nr. 1, 1977, p. 7-11.
41. G. J. Erdtieck, De socioloog en de schoolmeester, Kleio, jrg. 17, nr. 5, 1976, p. 530-538.
42. J. van Ommeren, Vernieuw het land. Vernieuw het onderwijs, z.p., 1973, p. 55.
43. M. Bakker, De plaats van het vak geschiedenis en staatsinrichting in het huidige onderwijs, Kleio, jrg. 18, nr. 5, 1977, p. 289-294.
44. Mening van het VLA-bestuur in Skol i Komunidat, jrg. 7, nr. 1, 1976, p. 2.
45. Walters, a.w., p. 117. Mijn pleidooi over omgevingsleren verschenen in het januarinummer van dit blad.
46. Het christendom heeft in de geschiedenis van de mensheid haar kansen op een christelijke, collectieve maatschappij zoals in Handelingen 4 : 32 - 37 staat tot nu toe verspeeld.
47. Zie noot 38, p. 10.
48. Zie het november- en decembernummer van dit blad.
49. W. H. Burston (zie noot 14) p. 13.
50. F. W. H. Hugenholtz, Wat mogen we van het geschiedenisonderwijs op de basisschool verwachten? Kleio, jrg. 13, 6, 1972, p. 323-324.
51. L. G. Dalhuisen, Doelstellingen en de onderwijspraktijk. In: Geschiedenis op Scool, Groningen 1976, p. 27-56.
M. J. G. Nuy, P. H. F. Gieles, Leerstofanalyse en het geschiedenisonderwijs, Den Bosch 1973.